van hall larenstein
university of applied sciences

nederlandse Jagers vereniging

Een planmatig wildbeheer voor de Nederlandse wildbeheereenheden

Nadine Mussert

van hall larenstein
university of applied sciences

nederlandse Jagers vereniging

Een planmatig wildbeheer voor de Nederlandse wildbeheereenheden

Auteur	Nadine Mussert
Opdrachtgever	De Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging
Begeleider afstudeerplek/contactpersoon	Wim Knol M (06) 83 59 60 31 T (033) 461 98 41 wim.knol@jagersvereniging.nl
Onderwijsinstelling	Hogeschool Van Hall Larenstein
Begeleider onderwijsinstelling	Jos Wintermans T (+31 26 3695726) Jos.wintermans@hvhl.nl
Datum en plaats	31 mei 2017, Velp
Foto voorblad genomen door	Wutsje

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie ‘Een planmatig wildbeheer voor de Nederlandse wildbeheereenheden’. Deze scriptie is geschreven als afstudeeropdracht bij de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging vanuit de studie Bos- en Natuurbeheer aan hogeschool Van Hall Larenstein te Velp. Het afstudeeronderzoek duurde van 1 februari 2017 tot 1 juni 2017.

De opdracht voor het onderzoek is ontstaan vanuit de Jagersvereniging, met name vanuit mijn belegeider Wim Knol, ecoloog bij de Jagersvereniging. Ik vond het een hele interessante en leervolle opdracht ook al had ik geen ervaring met jacht of wildbeheer. Wim Knol heeft mij inhoudelijk veel geleerd en verteld over het onderwerp, waardoor ik deze scriptie, en voornamelijk het handleiding wildbeheerplan heb kunnen schrijven. Mijn begeleider vanuit de studie, Jos Wintermans, heeft mij vooral aangemoedigd om verder te kijken dan alleen de handleiding en te kijken naar de context van de jachtpraktijk en de samenleving waarbinnen het wildbeheer plaats vindt.

De medewerkers van de jagersvereniging, voornamelijk Erik van Til, Sjef Heezius, Edu van Tellingen, Ger van Houten en Paulien Niewold, wil ik bedanken voor het feedback geven op mijn handleiding en het beantwoorden van mijn vragen.

Verder wil ik graag de WBE Beesel-Reuver-Swalmen bedanken voor het toestemming geven om als voorbeeld voor de handleiding te dienen, en voor de tijd die zij erin hebben gestoken mijn vragen te beantwoorden.

Nadine Mussert

Velp, 18 mei 2017

Samenvatting

Momenteel is het wildbeheer vanuit de WBE's in Nederland niet altijd voldoende professioneel, consistent of gebaseerd op recente wetenschappelijke kennis. Een planmatiger aanpak van het wildbeheer zou deze problemen op kunnen lossen. De vraag die hieruit voortvloeit is: Hoe kan het faunabeheer planmatiger worden opgepakt door de wildbeheereenheden gezien de grotere verantwoordelijkheid die de WBE's hebben gekregen en gezien de behoefte aan een professioneel faunabeheer? De doelstelling hierbij was om een handleiding wildbeheerplan samen te stellen toegespitst op de Nederlandse situatie. Hierin wordt een doorvertaling gemaakt van het provinciale faunabeleid en het provinciale faunabeheerplan naar een aansluitend uitvoeringsplan op wildbeheerniveau. Deze hoofdvraag is beantwoord door faunabeheerplannen met elkaar te vergelijken, door te onderzoeken hoeveel WBE's een wildbeheerplan gebruiken en waarom. Via gesprekken en literatuuronderzoek is een lijst opgesteld met onderwerpen die van belang zijn in een wildbeheerplan, vanuit deze onderwerpen is een inhoudsopgave opgesteld. Met deze inhoudsopgave is een handleiding wildbeheerplan geschreven naar het voorbeeld van wildbeheerplannen en door te praten met de Vlaamse jagersvereniging. Om de handleiding te toetsen is een voorbeeld wildbeheerplan geschreven voor de WBE Beesel-Reuver-Swalmen. Dit voorbeeld wildbeheerplan is doorgelezen en vergeleken met het model en het jaarplan waarna hier door leden van de WBE vragen over beantwoord zijn. De belangrijkste resultaten van dit onderzoek zijn de handleiding wildbeheerplan en het voorbeeld wildbeheerplan. Uit het interview komt naar voren dat de handleiding en het voorbeeld wildbeheerplan 'overzichtelijk, mooi en verzorgd' zijn, dat er geen onderdelen missen in het model en de uitleg duidelijk genoeg is. Het model en het voorbeeld zijn makkelijk in gebruik, maar meer advies over communicatie met het publiek en over biotoopbeheer is gewenst. Als conclusie kan gezegd worden dat het faunabeheer met behulp van de handleiding planmatiger en professioneler kan verlopen, voorwaarde hiervoor is dat alle WBE's de handleiding gebruiken en een wildbeheerplan schijven. De aanbeveling die hieruit voortvloeit is om een manier te vinden dat alle WBE's een wildbeheerplan gaan schrijven, bijvoorbeeld door een wildbeheerplan verplicht te maken. Een andere aanbeveling is om een database op te zetten met relevante informatie van de WBE's voor de wildbeheerplannen, zoals bodem-, hoogte- en landgebruik kaarten per WBE en een database waarin per provincie een beschrijving per diersoort met trend te vinden is.

Inhoudsopgave

Voorwoord

Samenvatting

1 Inleiding ... 11

1.1 Aanleiding en context ... 11

1.2 Probleemstelling en -beschrijving ... 12

1.3 Hoofdvraag en doelstelling ... 13

1.4 Leeswijzer ... 14

2 Theoretisch kader ... 15

2.1 Definitie van planvorming ... 15

2.2 Definitie van duurzaam wildbeheer ... 15

2.3 Professionaliteit en wetenschappelijke onderbouwing ... 16

3 Aanpak ... 17

3.1 Algemene aanpak ... 17

3.2 Methode ... 18

3.2.1 Analyse ... 18

3.2.2 Ontwerpfase ... 18

3.2.3 Testfase ... 18

3.2.4 Concluderende fase ... 19

4 Resultaten ... 21

4.1 Doorvertaling faunabeheerplan naar wildbeheerplan ... 21

4.2 Knelpunten en kansen in huidig gebruik wildbeheerplan ... 21

4.3 Ontwerpcriteria handleiding wildbeheerplan ... 22

4.4 De handleiding in de praktijk ... 23

5 Conclusie ... 25

6 Discussie ... 27

6.1 Discussie van de resultaten ... 27

6.2 Samenhang met kader ... 28

6.3 Beperkingen onderzoek ... 29

6.4 Aanbevelingen vervolgonderzoek ... 29

6.5 Validiteit interview ... 30

7 Aanbevelingen opdrachtgever ... 31

8 Bibliografie ... 33

Bijlage 1

1 Inleiding

Deze scriptie wordt geschreven als afstudeeropdracht van de studie Bos en Natuurbeheer aan Hogeschool Van Hall Larenstein te Velp, afstudeerspecialisatie Natuur en Landschap Techniek/Toegepaste Ecologie. De opdrachtgever is de Nederlandse Koninklijke Jagersvereniging.

1.1 Aanleiding en context

Het wildbeheer in Nederland is aan een groot aantal wettelijke regels gebonden. Deze zijn opgenomen in de Wet natuurbescherming en provinciale verordeningen. Uitgangspunt in de wet is dat vrijwel alle diersoorten beschermd zijn, maar dat op basis van wettelijke belangen, ontheffingen of vrijstellingen kunnen worden verleend. Deze wettelijke belangen zijn onder andere schade aan landbouwgewassen, schade aan flora en fauna, veiligheid van het (lucht)verkeer, de volksgezondheid, dierenwelzijn, de openbare veiligheid, ernstige schade of overlast (Overheid, 2000). Voor sommige soorten is op voorhand al bepaald dat ze schadelijk zijn of dat bejaging schade kan voorkomen.

Wettelijk valt wildbeheer uiteen in een drietal regimes: Jacht, beheer en schadebestrijding. Bij jacht is er sprake van een landelijk regime waarbij de jachthouder gerechtigd is onder eigen verantwoordelijkheid te bepalen of en hoeveel van de vijf (vrij bejaagbare) wildsoorten bejaagd worden. Daarbij is de jachthouder verplicht een redelijke wildstand in stand te houden, dit ter beoordeling van de jachthouder zelf. Bij (populatie)beheer gaat het om bejaging van grofwild waarvan onder voorwaarden per WBE op basis van doelstanden afschot wordt bepaald. Bij schadebestrijding gaat het om het voorkomen of bestrijden van schade door soorten.

De uitvoering van het wildbeheer is geregeld door de provincies via faunabeheereenheden (FBE's) en faunabeheerplannen (FBP's). Faunabeheereenheden bestaan uit vertegenwoordigers van jachthouders via de jagersvereniging en grondgebruikers zoals Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, de landschappen, de Federatie Particulier Grondbezit en de Land- en tuinbouworganisaties. De faunabeheereenheden zijn per provincie georganiseerd en verschillen soms onderling in hun werkwijze (Faunabeheereenheden Nederland, 2017). De FBE's stellen onderbouwde faunabeheerplannen op die een looptijd hebben van vijf jaar (Faunabeheereenheid Gelderland, 2017). Deze faunabeheerplannen zijn globaal van karakter en een vertaling van het provinciale faunabeleid naar de uitvoering. Ze zijn de wettelijke basis waarop jagers ontheffingen van de Wet natuurbescherming kunnen krijgen. De praktische uitvoering van het faunabeheer vindt plaats via jachthouders in Wildbeheereenheden. In Nederland zijn er ruim 300 wildbeheereenheden (WBE's) die gezamenlijk meer dan 2,5 miljoen hectare aan grondgebied beslaan. WBE's zijn samenwerkingsverbanden van jachthouders die uitvoering geven aan het faunabeleid in de provincie. Ze zijn wettelijk minimaal 4000-5000 hectare groot en hebben een verenigingsstructuur. De WBE's zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het wildbeheer, biotoopverbetering, educatie over de jacht, afschotregistratie en het organiseren van tellingen. Hier zijn ook grondgebruikers vertegenwoordigd of bij betrokken, inclusief landbouw, natuurbeschermingsorganisaties, landgoederen, waterschappen, recreatiegebieden, et cetera (Jagersvereniging, 2017).

Met de Wet natuurbescherming die vanaf 1 januari 2017 van kracht is en die een samenvoeging is van de Boswet, Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 (Rijksoverheid, 2017) hebben de WBE's meer taken en verantwoordelijkheden gekregen. Ze zijn nog meer verantwoordelijk voor een planmatig faunabeheer in de praktijk en de onderbouwing van het faunabeheerplan. Zo is de taak van de WBE's vastgelegd in de Wet natuurbescherming. Die taak bestaat onder andere uit het uitvoeren

van het faunabeheerplan, het bevorderen van duurzaam beheer van in het wild levende populaties en het bestrijden van schadeveroorzakende dieren (NOJG, 2017).

Het faunabeheer vraagt om maatwerk en een planmatige aanpak. Faunavraagstukken zijn complex en overstijgen de individuele jachtvelden omdat soorten in aantallen toe- of juist afnemen, ruimtelijke dynamiek vertonen, hun gedrag aanpassen of omdat soorten migreren tussen gebieden en WBE's of zelfs provincies. Ook geldt dat grondeigenaren soms uiteenlopende doelstellingen hanteren ten aanzien van het beheer van de fauna. Daarom vraagt dat binnen een WBE om afstemming en maatwerk. Op dit moment ontbreekt het in de meeste wildbeheereenheden aan een actueel, integraal en professioneel beheerplan toegespitst op de taken van de WBE. Een dergelijk plan kan hen helpen om de samenwerking tussen individueel opererende jachthouders te vergroten, en een landelijke systematiek toe te passen in het planmatige beheer.

Binnen WBE's is een grote behoefte aan een handleiding wildbeheerplan waarmee het planmatig beheer op een goede wijze kan worden uitgevoerd en kan worden gecommuniceerd. Hiernaast blijkt dat grondeigenaren behoefte hebben aan een uitgebreid wildbeheerplan waarin voornamelijk schadebestrijding meegenomen wordt (Lanters, Kruft, & Hoon, 2013).

Wildbeheerplannen zijn niet nieuw. In Vlaanderen zijn ze een wettelijk verplicht onderdeel van het wildbeheer. In Nederland is dat niet het geval. Wel maakt de Jagersvereniging in de modelstatuten voor WBE's melding van door de WBE op te stellen beheerplannen.

1.2 Probleemstelling en -beschrijving

De Jagersvereniging is van mening dat het wildbeheer vanuit de WBE's niet overal professioneel genoeg verloopt. Momenteel wordt het wildbeheer in de meeste wildbeheereenheden rechtstreeks vanuit de faunabeheerplannen uitgevoerd zonder tussenliggend wildbeheerplan op WBE-niveau. Hierdoor kunnen grote verschillen bestaan in de uitvoering van het wildbeheer tussen verschillende WBE's. Voor grofwild is dat vaak wel goed georganiseerd, maar voor schadebestrijding weer niet. Keuzes in het wildbeheer zijn lang niet altijd gestoeld op ecologische inzichten of wetenschappelijke kennis. Dat geldt ook voor terrein beherende organisaties die onderdeel uitmaken van WBE's en soms sturen op zichtbaarheid van (grof)wild zonder zich bewust te zijn van de effecten hiervan op de vegetatie. Grondeigenaren kunnen uiteenlopende doelstellingen hebben en het is aan de WBE om daar samenwerking in te organiseren. Aangezien dieren vaak niet binnen de grenzen van één WBE verblijven, of zelfs binnen de grenzen van één provincie is het noodzakelijk dat het wildbeheer tussen verschillende gebieden op elkaar afgestemd is. Omdat WBE's worden bestuurd door vrijwilligers met wisselende kennis en het bestuur regelmatig wisselt, kan een wildbeheerplan een uitstekend middel zijn om planmatig faunabeheer te realiseren. Het kan daarmee een bindmiddel zijn tussen alle betrokken partijen binnen een WBE.

Sinds de Wet natuurbescherming van kracht is ligt de verantwoordelijkheid van het wildbeheer bij de provincies (Bij12, 2017). In de faunabeheerplannen staan per provincie de doelstellingen en maatregelen beschreven van het wildbeheer. Dit is gebaseerd op provinciaal beleid en is wettelijk bepaald. Hierdoor is een gedeelte van het wildbeheer, zoals vrijstellingen en ontheffingen, per provincie gelijk. Andere belangrijke zaken zoals biotoopbeheer en communicatie tussen jachthouders en grondeigenaren of jachthouders en het publiek staan niet in een FBP beschreven omdat het geen wettelijke taken zijn en worden per WBE anders aangepakt of zelfs helemaal niet aangepakt. Dit zijn echter wel onderwerpen die de Jagersvereniging belangrijk vindt en voor jagers belangrijk zijn in de samenwerking met grondgebruikers en publiek. Hierdoor kunnen bijvoorbeeld problemen optreden

bij WBE's die aan elkaar grenzen maar in verschillende provincies liggen en hierdoor andere richtlijnen hebben. Dit zou nadelige effecten op de doelstellingen van een of beide WBE's en/of op wildpopulaties kunnen hebben.

De uitvoering van het wildbeheer wordt door jachthouders in wildbeheereenheden gedaan. De WBE's hebben sinds de wet natuurbescherming een grotere verantwoordelijkheid gekregen. De eerdergenoemde problemen in combinatie met de grotere verantwoordelijkheid van de WBE's vraagt om een planmatigere aanpak van het wildbeheer. Om in het WBE-gebied die samenwerking goed vorm te geven is het van belang dat de jachtaktehouders voldoende van hun gebied weten. Dat is nu niet altijd het geval. Andere zaken zoals biotoopverbetering, communicatie en samenwerking moeten planmatiger aangepakt worden. Biotoopbeheer leidt tot het handhaven of ontwikkelen van nieuwe, sterke populaties (Bordewijk, 2017), duidelijke communicatie en samenwerking met grondeigenaren zorgt ervoor dat schade en overlast beter voorkomen kan worden en voorlichting kan ervoor zorgen dat grondeigenaren schade beter registreren (WBE West-Twente, 2017).

Een belangrijke wettelijke taak van jagers is het leveren van informatie over de ontwikkeling van wildpopulaties en het afschot. Hiervoor zijn tellingen noodzakelijk om zicht te krijgen op trends van verschillende soorten. Voor grofwild zijn doelstanden relevant. Hoewel er voor tellingen landelijke protocollen zijn, worden deze niet overal op dezelfde manier toegepast of worden ze door wisselingen van bestuurders niet altijd goed toegepast. Ook is de interpretatie van resultaten en de wettelijk verplichte afschotregistratie niet eenduidig. Resultaten hiervan kunnen op uiteenlopend wijze worden geïnterpreteerd en daarvoor kan een wildbeheerplan een belangrijk middel zijn waarin duidelijk gemaakt wordt hoe dit aangepakt kan worden. Tel- en afschotgegevens en de duiding daarvan zijn zowel belangrijk voor jagers zelf, maar ook voor de transparantie als voor de onderbouwing van faunabeheerplannen en ontheffingen die hieruit voorkomen. Wanneer de tellingen en registraties juist uitgevoerd worden is de kans groter dat instandhoudingsdoelstellingen van populaties gehaald worden, waarmee de duurzaamheid van de jacht vergroot wordt.

De probleemstelling die hieruit voortvloeit is:

Het wildbeheer vanuit de WBE's in Nederland is niet altijd professioneel, consistent of gebaseerd op voldoende wetenschappelijke kennis.

1.3 Hoofdvraag en doelstelling

Hoe kan een wildbeheerplan het faunabeheer door de wildbeheereenheden planmatiger, professioneler en beter onderbouwd maken gezien de grotere verantwoordelijkheid die de WBE's hebben gekregen en gezien de behoefte aan een professioneel faunabeheer?

Deelvragen

1. Hoe kan er een doorvertaling gemaakt worden van het provinciale beleid van de verschillende FBE's naar een handleiding wildbeheerplan?
2. Waar liggen knelpunten en kansen in de manier waarop nu wildbeheerplannen gebruikt worden?
3. Hoe ziet een handleiding wildbeheerplan eruit?
4. Hoe werkt het handleiding in de praktijk?

De doelstelling die hieruit voortvloeit is het maken van een handleiding wildbeheerplan toegespitst op de Nederlandse situatie. Hierin is een doorvertaling gemaakt van het provinciale faunabeleid en het provinciale faunabeheerplan naar een aansluitend uitvoeringsplan op wildbeheerniveau.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden een aantal belangrijke begrippen uitgelegd voor de theoretische achtergrond van het onderzoek, in hoofdstuk 3 wordt de algemene opzet besproken aan de hand van een flowchart waarna de methode per deelvraag beschreven wordt. Hoofdstuk 4 beschrijft de resultaten per hoofdvraag waarna in hoofdstuk 5 vanuit de resultaten een conclusie getrokken wordt. In hoofdstuk 6 wordt de validiteit van het onderzoek beschreven, wordt er gediscussieerd over de resultaten, wordt de samenhang met het theoretische kader besproken en worden aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek. In hoofdstuk 7 worden nog aparte aanbevelingen gedaan aan de opdrachtgever.

2 Theoretisch kader

In dit hoofdstuk worden een aantal relevante begrippen uitgelegd, namelijk planvorming, duurzaam wildbeheer, professionaliteit en wetenschappelijke onderbouwing.

2.1 Definitie van planvorming

Planvorming is een begrip met vele definities. Het is een relevant begrip voor het onderzoek omdat het de planmatigheid van de handleiding wildbeheerplan en daarmee de planmatigheid van de WBE's kan verhogen. Volgens Faludi zijn er drie opvattingen, namelijk *rational planning, disjoined incrementalism and advocacy planning* (Faludi, 1987). De eerste opvatting *rational comprehensive planning* wil zeggen dat planvorming rationeel, systematisch en veelzijdig is (Forester, 1989) (Graaf, 2005). Hierbij brengt de analyse de actuele situatie, doelstellingen, aandachtspunten en maatregelen in beeld. Belangrijk is het verschil tussen de doelstellingen en de aandachtspunten en hoe deze overbrugd kunnen worden. De planner probeert hierbij alle mogelijke aanpakken en de consequenties te kennen en begrijpen zodat de beste aanpak gekozen kan worden. Er wordt hiervoor gebruik gemaakt van bestaande modellen waarbij sterk op de theorie wordt vertrouwd (Hudson, 1979). Er zijn door de jaren heen kritiekpunten geweest op deze methode. Dit heeft te maken met een aantal veronderstellingen, namelijk dat de planner beschikt over alle informatie en dat hij alle verschillende waarden met elkaar kan integreren en de kennis heeft om alle waarden onderling af te wegen. De eerste veronderstelling dat de planner volledige informatie heeft wordt door Lindblom en Dahl (1953) niet voor mogelijk gehouden. Dit heeft te maken met de beperkte capaciteit van de planner om alle informatie te overzien en te verwerken en met beperkingen van hulpbronnen zoals tijd en geld. Een ander probleem is dat de dynamiek van sociale en economische ontwikkelingen niet meegenomen wordt in *rational planning* (Graaf, 2005). De tweede opvatting *disjoined incrementalism* brengt planvorming als een pragmatische activiteit naar voren. Het draait bij deze opvatting om aandachtspunten, en hoe deze aandachtspunten door middel van maatregelen tot oplosbare proporties wordt gebracht. Volgens het model is een plan geen vaststaand proces maar gaat het uit van verschillende ervaringen van meerdere belangengroepen. Het idee van *disjoined incrementalism* is voornamelijk dat mensen samen meer weten en dat oplossingen stapsgewijs opgelost kunnen worden op basis van ervaringen (Lindblom, 1959). De derde opvatting, *advocacy planning*, ziet planvorming als het omgaan met botsingen tussen ideeën van verschillende belangengroepen (Davidoff, 1965). Hierbij wordt vooral een stem gegeven aan de lagere sociaaleconomische klassen. Vaak komen deze drie opvattingen door en naast elkaar voor.

2.2 Definitie van duurzaam wildbeheer

Een definitie van duurzaam wildbeheer, door Casaer, et al. (Casaer & Baert, 2007) afgeleid van de definitie van duurzaam gebruik van de biodiversiteit (Verdrag inzake biologische diversiteit, 1992) is:

'Het duurzaam gebruik en beheer van wildsoorten is een gebruik en beheer op een wijze en manier die geen aanleiding geeft tot een achteruitgang op lange termijn van deze soorten en hun habitats, en aldus het vermogen ervan in stand houdt om te voorzien in de behoeften en te beantwoorden aan de verwachtingen van de huidige en de toekomstige generaties.'

2.3 Professionaliteit en wetenschappelijke onderbouwing

In de hoofdvraag en probleemstelling komen de begrippen professionaliteit en wetenschappelijke onderbouwing voor. Om de hoofdvraag goed te begrijpen worden deze twee begrippen gedefinieerd.

Professionaliteit is een begrip dat vaak gebruikt wordt maar niet door iedereen hetzelfde opgevat wordt. Professioneel wordt door de van Dale gedefinieerd als 'van een vakman' of 'aan het beroep eigen' (van Dale, z.j.). In een onderzoek van B. Sjoerdsma (2016) is naar voren gekomen dat er zes belangrijke gedragskenmerken zijn van professionaliteit. Het eerste kenmerk is het leveren en waarborgen van kwaliteit, waarbij in dit rapport als definitie voor kwaliteit wordt gebruikt 'voldoet aan alle specificaties' (Larson, 1979) (Keller, 1999). Het tweede kenmerk heeft te maken met gedrag dat gebaseerd is op normen rondom kwaliteit, deze normen zijn per beroep anders waardoor deze normen vanuit de beroepsethiek zijn opgesteld, denk aan gedragscodes (Keller, 1999). Het derde kenmerk is een systematische, planmatige of methodische werkwijze waardoor het eerste kenmerk, de kwaliteit, zichtbaar wordt (Celestin-Westreich, 2008). Het vierde kenmerken is de controleerbaarheid van deze werkwijze en dus de kwaliteit (Keller, 1999) (Berg, 2009). Hierbij hoort goed beargumenteerd te worden waarom bepaalde keuzes genomen zijn. Het vijfde kenmerk is kennis, dit kan geleerd worden door studies te volgen of door ervaringen op te doen in de praktijk. Zonder kennis kan er geen professioneel handelen zijn (Keller, 1999) (Slagter, 2004). Het laatste gedragskenmerk is repliceerbaarheid. Hiermee kan bewezen worden dat werkzaamheden op logische en goed onderbouwde keuzes gebaseerd zijn (Keller, 1999) (Berg, 2009).

De zes gedragskenmerken op een rij zijn:

1. Kwaliteit
2. Normen rondom kwaliteit
3. Systematische, planmatige of methodische werkwijze
4. Controleerbaarheid
5. Kennis
6. Repliceerbaarheid

Met wetenschappelijke onderbouwing wordt in deze scriptie bedoeld dat keuzes gemaakt worden op basis van bestaande modellen, methodes en protocollen.

3 Aanpak

Er wordt eerst een beknopte, algemene opzet beschreven vanaf de onderzoeksfase tot het eindrapport met een schema (figuur 1) ter illustratie, dan wordt de methode per deelvraag beschreven

3.1 Algemene aanpak

In de oriënterende fase zijn de deelvragen opgesteld, is er literatuuronderzoek gedaan en zijn er gesprekken gehouden met jachthouders en medewerkers van de jagersvereniging. De resultaten van deze fase zijn opgeschreven en besproken in dit rapport: onderzoeksrapport (Scriptie: rapport 1) in de analyserende fase. Ook is hier de methodiek van het onderzoek uitgebreid beschreven. Met de resultaten van deze fase is, in de ontwerpfase, het handleiding wildbeheerplan (Scriptie: Rapport 2) opgesteld. Op basis van de handleiding is een voorbeeld wildbeheerplan (Scriptie: Rapport 3) geschreven voor één specifieke WBE. Dit plan is getoetst door de WBE. De feedback is verwerkt in de handleiding en in het onderzoeksrapport. Alle resultaten van de ontwerpfase en testfase zijn besproken in de discussie van dit rapport tijdens de concluderende fase. De drie rapporten samen vormen de afstudeerscriptie.

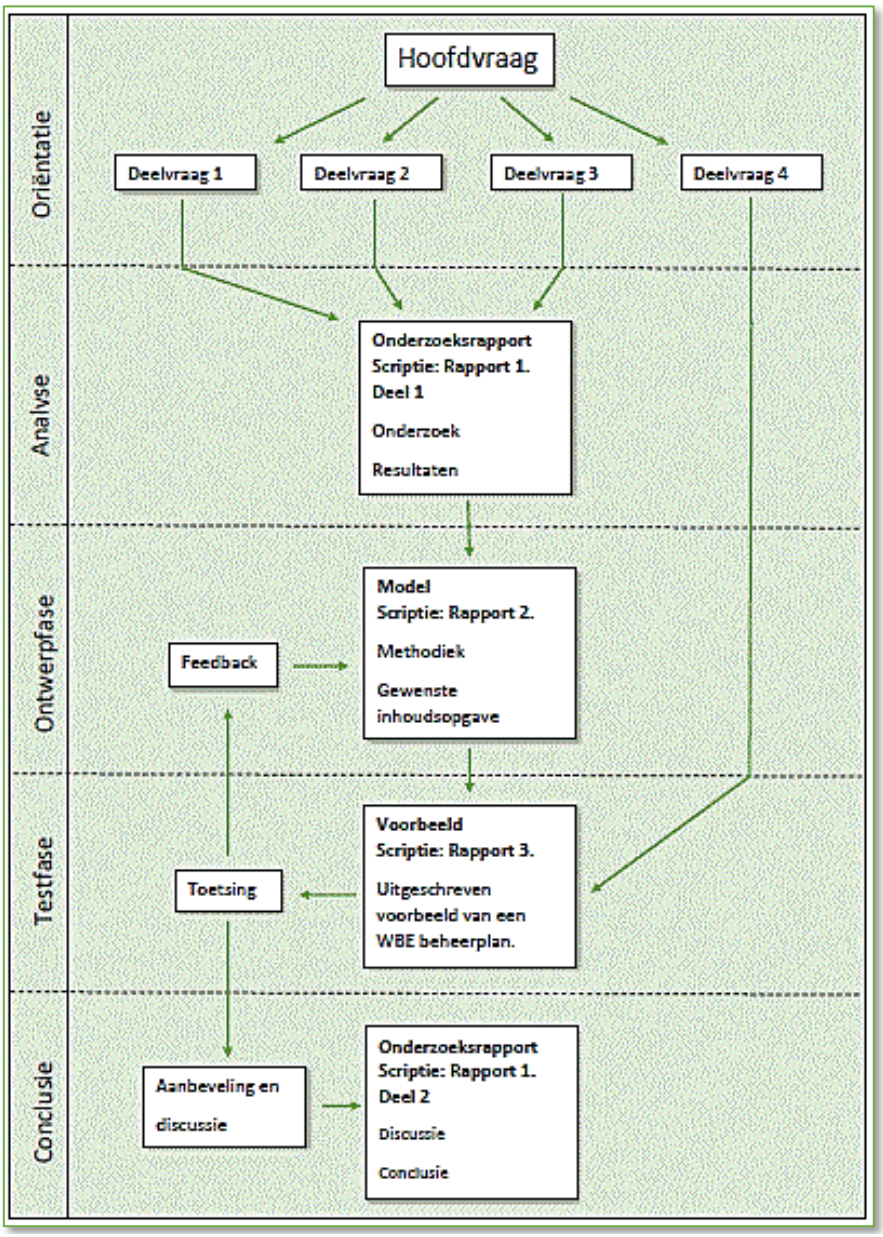

Figuur 1. Schema algemene aanpak

3.2 Methode

In de methode wordt per fase beschreven welke stappen zijn genomen in het proces en waarom.

3.2.1 Analyse

Om vast te stellen hoe een doorvertaling gemaakt kan worden van de faunabeheerplannen naar een handleiding wildbeheerplan is gekeken naar de verschillen en overeenkomsten in de faunabeheerplannen van de verschillende provincies door middel van literatuuronderzoek, het vergelijken van de faunabeheerplannen en kijken naar de websites van de provincies. Deze informatie is niet gebruikt in de uiteindelijke handleiding omdat er te veel verschil tussen de faunabeheerplannen zit om logisch te verwerken. In plaats van de verschillen en overeenkomsten te verwerken in het rapport is per onderwerp in de handleiding bekeken waar het nodig was om informatie over het provinciale beleid of het faunabeheerplan te plaatsen. Op deze plekken is beschreven welke informatie op welke plek opgezocht kan worden en welke informatie relevant is.

Via de websites van de wildbeheereenheden, gesprekken met medewerkers van de jagersvereniging en een steekproef van de provincie Brabant is geschat hoeveel WBE's gebruik maken van wildbeheerplannen en waarom ze er wel of niet een gebruiken. Hiermee kan geschat worden hoeveel jagers weten wat een wildbeheerplan is en of zij kennis hebben van wat relevant is in een wildbeheerplan. Hierna is via gesprekken met medewerkers van de jagersvereniging, regiomanagers[1] en jachthouders nagegaan welke onderdelen in een wildbeheerplan wel en niet van belang zijn. Deze onderwerpen vormen de basis van de handleiding.

3.2.2 Ontwerpfase

Om de ontwerpcriteria voor de handleiding vast te stellen is eerst een voorlopige inhoudsopgave gemaakt door een lijst met onderwerpen op te stellen met behulp van literatuurstudie, de wensen van de jagersvereniging, de wensen vanuit WBE's in Brabant en met behulp van de *rational planning* en *disjoined incrementalism* methoden die uitgelegd zijn in het theoretisch kader (paragraaf 2.1). De voorlopige inhoudsopgave is besproken met twee regiomanagers van de jagersvereniging waarna de feedback verwerkt is. Met deze informatie is een definitieve inhoudsopgave opgesteld voor de handleiding wildbeheerplan. Deze inhoudsopgave is goedgekeurd door de opdrachtgever. Hiernaast is de inhoudelijke systematiek en duiding bepaald door bestaande wildbeheerplannen en faunabeheerplannen te vergelijken en door gesprekken aan te gaan met de Vlaamse jagersvereniging (in Vlaanderen zijn wildbeheerplannen verplicht). De inhoudsopgave is uitgewerkt in een handleiding door algemene teksten te schrijven die voor alle WBE's geldig zijn, door beschrijvingen te plaatsen (*cursief)* die de WBE's kunnen helpen bij het schrijven van de lokale informatie in het wildbeheerplan en door te verwijzen naar relevante websites en rapporten. Deze handleiding is tussentijds meerdere keren beoordeeld door de opdrachtgever, regiomanagers en medewerkers van de jagersvereniging, waarna de feedback in de handleiding verwerkt is.

3.2.3 Testfase

Om de gemaakte handleiding te toetsen is er een voorbeeld wildbeheerplan geschreven voor één specifieke WBE aan de hand van de handleiding, literatuurstudie, het fauna registratiesysteem (FRS) en aanvullingen en analyses van de auteur. Eerst is er, met behulp van een regiomanager, een WBE gekozen waarvan grofwild, ganzen en kleinwild onderdeel zijn. Er is een Gis-analyse gedaan van het landschap in de WBE, hiervoor zijn kaarten en tabellen gemaakt van de grondsoorten, de hoogte en het landgebruik. Hiernaast zijn er kaarten gemaakt van de wegen en waterwegen en de terreinen waar

[1] De regiomanagers zijn medewerkers van de Jagersvereniging maar hebben ook veelvuldig contact met de WBE's. Hierdoor zijn zij een goede bron van informatie.

een jachtbeperking geldt. De overige onderdelen zijn ingevuld met behulp van bestaande teksten vanuit hun huidige korte termijnplan, de website van de Jagersvereniging en het betreffende faunabeheerplan vanuit de provincie. Nadat het voorbeeld wildbeheerplan geschreven was, is deze door bestuursleden van de WBE beoordeeld aan de hand van een semigestructureerd interview via de mail. Het interview was ingedeeld in drie onderdelen, namelijk algemene vragen, vragen over de handleiding en vragen over het voorbeeld.

3.2.4 Concluderende fase

Alle resultaten zijn verwerkt in het hoofdstuk resultaten en discussie van dit rapport. Hierbij is rekening gehouden met het theoretische kader. Aanbevelingen zijn gedaan op basis van de discussie en de resultaten van het interview.

4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten per deelvraag toegelicht. De belangrijkste resultaten zijn de handleiding en het voorbeeld wildbeheerplan, deze zijn als extra rapporten toegevoegd.

4.1 Doorvertaling faunabeheerplan naar wildbeheerplan

In de handleiding Wildbeheerplan, bijgevoegd bij dit rapport, kan bekeken worden hoe de doorvertaling gemaakt is van het provinciale beleid naar de handleiding. Deze doorvertaling bestaat niet uit informatie die omgezet is vanuit een provincie naar een WBE maar uit verwijzingen vanuit de handleiding naar het betreffende faunabeheerplan of andere relevante websites en rapporten. Hierdoor kan de regelgeving en het beleid van de provincie ingevuld worden door de WBE zelf. Onderdelen waarin de doorvertaling te zien is zijn de paragraaf provinciaal faunabeleid, natura 2000 en ganzenfoerageergebied en de hoofdstukken doelstellingen en uitvoering jacht beheer en schadebestrijding. In figuur 2 is een voorbeeld vanuit de handleiding opgenomen, in figuur 3 een voorbeeld uit het voorbeeld wildbeheerplan om zo de verwerking te zien van informatie uit het faunabeheerplan naar het onderdeel jacht en schadebestrijding in de soortbeschrijving van het wildbeheerplan.

Jacht en schadebestrijding

De (SOORT) is een (*jacht/beheer/schade*) soort. *Noteer hier of de soort een landelijke of provinciale vrijstelling heeft en waarvoor, of er een ontheffing voor aangevraagd kan worden en of er een opdracht is. Beschrijf de doelstellingen voor de soort.*

Figuur 2. Onderdeel van de bijlage soortbeschrijving uit de handleiding wildbeheerplan waarin beschreven wordt welke informatie door vertaald moet worden vanuit het faunabeheerplan naar het wildbeheerplan (Mussert, Handleiding

Jacht en schadebestrijding

Het konijn is een jacht en schadesoort. In het jachtseizoen van 15 augustus tot 31 januari mag het konijn vrij bejaagd worden. Voor de rest van het jaar staat het konijn op de landelijke vrijstellingslijst. Dit houdt in dat het konijn het gehele jaar verjaagd en gedood mag worden in het kader van beheer of schadebestrijding. Wanneer normale bejaging niet effectief is kan er geschoten worden met behulp van kunstlicht en in de schemering, hier moet echter een provinciale ontheffing voor aangevraagd worden (Faunabeheereenheid Limburg, 2015).

Figuur 3. Ingevuld voorbeeld van het onderdeel jacht en schadebestrijding van de soortbeschrijving Konijn in het Voorbeeld wildbeheerplan waarin informatie vanuit het faunabeheerplan verwerkt is (Mussert, 2017).

4.2 Knelpunten en kansen in huidig gebruik wildbeheerplan

Een klein gedeelte van de WBE's gebruikt wildbeheerplannen. Van de 56 WBE's in Noord-Brabant maakten bijvoorbeeld maar enkele WBE's gebruik van een wildbeheerplan (Knol, 2017)[2]. De inhoud van de wildbeheerplannen die in gebruik zijn verschillen erg per WBE. De reden dat er weinig wildbeheerplannen zijn is volgens werknemers van de jagersvereniging dat een groot deel van de jagers niet weet wat een wildbeheerplan inhoudt en wat het belang ervan is (Heezius, 2017)[3]. Daarnaast geldt voor ieder plan dat implementatie en mutaties in plannen georganiseerd moeten worden. Kortom, plannen die niet voldoende in een organisatie worden geïmplementeerd dreigen in het archief te belanden.

[2] Persoonlijke communicatie
[3] Persoonlijke communicatie

4.3 Ontwerpcriteria handleiding wildbeheerplan

Het resultaat van deelvraag 3 is de handleiding, deze is als 2e rapport toegevoegd bij de scriptie (Mussert, 2017). Onderwerpen die voor de WBE's in de provincie Noord-Brabant, en volgens de expertise van werknemers van de Jagersvereniging, van belang zijn staan in figuur 4. Deze onderwerpen vormen de basis van de handleiding. Deze zijn geordend aan de hand van de *rational planning* methode:

Huidige situatie	Hoofdstuk 2. Samenstelling en organisatie WBE
	Hoofdstuk 3. Gebiedsbeschrijving
	Hoofdstuk 4. Faunaschade
	Hoofdstuk 5. Ruimtelijk beleid in de WBE
Doelstellingen	Hoofdstuk 6. Doelstellingen
Aandachtspunten en maatregelen	Hoofdstuk 7. Inventarisatie
	Hoofdstuk 8. Verwerking van tel- en afschotcijfers
	Hoofdstuk 9. Uitvoering Jacht, beheer en schadebestrijding
	Hoofdstuk 10. Maatregelen
	Hoofdstuk 11. Samenwerking en communicatie
	Hoofdstuk 12. Lopende projecten
	Hoofdstuk 13. Belangrijke meldingen
Evaluatie en nieuwe maatregelen	Hoofdstuk 14. Analyse en werkplan

Samenstelling en organisatie WBE	Natura 2000 Vogel- en Habitatrichtlijn
Gebiedsbeschrijving	Stiltegebieden
Landschapsanalyse	Ganzenfoerageergebieden
Wegen en waterlopen	Doelstellingen
Grondeigenaren en -gebruikers	Inventarisatie
Faunavoorzieningen	Verwerking en duiding van tel- en afschotcijfers
Ligging jachtgebieden	Draagkracht
Ligging terreinen jachtbeperking	Doelstanden
Faunaschade	Populatieaantallen en -trends
Schade melden	Uitvoering Jacht, beheer en schadebestrijding
Landbouwschade en fruitteelt	Agenda komende planperiode
Aanrijdingen	Biotoopverbetering
Bosbouw	Toezicht
Schade aan flora en fauna	Weidevogelbeheer
Dierziekten	Dierziekten
Dierenwelzijn	Samenwerking
Stroperij/verstoring	Communicatie
Ruimtelijk beleid in de WBE	Voorlichting
Wet natuurbescherming	Projecten
Provinciaal faunabeleid	
Bestemmingsplannen ten behoeve van de hoogzit	

Figuur 4. Lijst met onderwerpen voor in de handleiding vanuit de provincie Brabant en de wensen van de Jagersvereniging

Er is bij het maken van de indeling op basis van feedback (Niewold, 2017) gekozen voor een basismodel die aangevuld kan worden met optionele onderdelen. Het Natuurnetwerk Nederland dat genoemd is als mogelijk onderdeel in het rapport is verwijderd omdat het geen consequenties heeft voor jachtaktehouders (Heezius, 2017). Zie bijlage 1 voor de uitgeschreven feedback.

4.4 De handleiding in de praktijk

Het voorbeeld wildbeheerplan is bijgevoegd als 3e rapport bij deze scriptie. De resultaten van het interview zijn te zien in tabel 1. De bestuursleden van de WBE vinden de handleiding en het voorbeeld wildbeheerplan 'overzichtelijk, mooi en verzorgd'. Bij de algemene vragen komen de antwoorden redelijk overeen, acht van de elf vragen zijn hetzelfde beantwoord. Bij de vragen over het voorbeeld wildbeheerplan zijn de meningen meer uiteenlopend. Hier zijn drie van de zes vragen hetzelfde beantwoord. Bij de vragen over de handleiding zijn vier van de zes vragen hetzelfde beantwoord.

De punten waar beide participanten het met elkaar eens waren:

Algemene vragen

- Ze hebben de wens om een wildbeheerplan te gebruiken
- Ze hebben de voorkeur voor een digitale en papieren versie van een wildbeheerplan
- Ze doen aan biotoopverbetering
- Ze zouden het fijn vinden om meer advies te krijgen over biotoopverbetering
- Ze hebben weleens problemen met communicatie met het publiek
- Ze zouden graag advies willen krijgen over communicatie met het publiek
- Ze zijn niet bang wanneer mensen buiten de WBE het wildbeheerplan in kunnen zien

Voorbeeld wildbeheerplan

- Ze vinden het makkelijk om iets op te zoeken in het voorbeeld wildbeheerplan
- Ze vinden het fijn om trends van wildsoorten te hebben zodat ze beter kunnen beoordelen hoeveel dieren ze kunnen bejagen
- Ze hebben geen extra analyse met advies nodig bij de trendcijfers

Model/handleiding

- Ze vinden de beschrijvingen in de handleiding duidelijk genoeg
- Ze vinden de statische[4] tekst in de handleiding voldoende
- Ze vinden dat er geen onderdelen missen in de handleiding
- Ze zouden het fijn vinden om een handleiding te hebben bij het schrijven van een wildbeheerplan

[4] Tekst die niet meer aangepast hoeft te worden

Tabel 1. Interview met twee leden van de WBE Beesel-Reuver-Swalmen over het voorbeeld wildbeheerplan en de handleiding wildbeheerplan (Beesel-Reuver-Swalmen, 2017)

Algemene vragen	Ja	Nee	Toelichting
Maakt u al gebruik van het aanwezige jaarplan van de WBE?	2		
Zou u een wildbeheerplan gebruiken?	2		
Heeft u een voorkeur voor een papieren of digitale versie van een wildbeheerplan?			Beide
Zou u graag meer informatie willen over de WBE of uw jachtveld dan u nu heeft?	1	1	Nee: Als jachthouder weet ik bijna alles over het eigen jachtveld
Doet u aan biotoopverbetering?	2		Inzaaien van braakliggende stukjes grond, overhoeken en kleinschalige wildakkertjes.
Zou u het fijn vinden om meer advies te krijgen over biotoopverbetering?	2		Over bemesting, bewerking en soorten zaaigoed
Heeft u wel eens problemen met communicatie met grondeigenaren of het publiek?	2		Incidenteel met het publiek. Het betreft dan ook meestal mensen die tijdens het jagen roepen.
Zou u meer advies of een voorlichting willen krijgen over communicatie?	2		Voornamelijk hoe om te gaan met mensen die naar je roepen in het veld.
Hoe vaak zou u willen dat het wildbeheerplan aangepast wordt?			Elke 2 a drie jaar/elke vijf jaar
Bent u bang dat mensen buiten de WBE het wildbeheerplan in kunnen zien (bijv. anti-jacht beweging)?		2	Meer transparantie en openheid
Wat zou u ervan vinden als uw jachtveld (met of zonder naam) in het wildbeheerplan zou komen te staan op een kaart en waarom?			Dat vind ik niet nodig. Op WBE niveau is voldoende i.v.m. privacy redenen/Goed, het geeft meer duidelijkheid
Voorbeeld wildbeheerplan			
Wanneer u het jaarplan van de website met het voorbeeld wildbeheerplan vergelijkt:			
Staat er informatie in het wildbeheerplan die u miste in het jaarplan?	1	1	Schades en uitgekeerde schades.
Vind u informatie in het voorbeeld gemakkelijk of moeilijker op te zoeken dan in het jaarplan en waarom?			Aan het jaarplan ben je gewend, als je eenmaal aan het voorbeeld gewend bent is dat net zo gemakkelijk/Makkelijker, het is completer en duidelijker
Zou u graag meer over uw jachtveld en de jachtvelden om u heen willen weten?	1	1	Nee: Over het eigen jachtveld hoor je bijna alles te weten en met de “buur jagers” zijn er goede contacten/Ja: Kan geen kwaad
Wanneer u het model met het voorbeeld vergelijkt:			
Er zijn een aantal onderdelen van het model niet gebruikt in het voorbeeld door gebrek aan informatie, vindt u het handig om zo te kunnen zien welke informatie er nog mist zodat het eventueel opgezocht zou kunnen worden?	1	1	Nee: Na vergelijking van beiden ben ik van mening dat de onderdelen in het model, die niet gebruikt zijn in het voorbeeld voor mij persoonlijk niet van groot belang zijn en soms zijn ze ook helemaal niet van toepassing.
Vindt u het fijn om de trends van de wildsoorten te kunnen zien om zo beter te kunnen beoordelen hoeveel u kunt schieten?	2		
Heeft u genoeg aan alleen de trendcijfers of zou u een uitgebreidere analyse met advies willen krijgen?			Trendcijfers zijn voldoende. Deze kun je dan vergelijken met de waarnemingen en tellingen in je eigen jachtveld, zodat je weet of je het goed doet in je eigen jachtveld.
Model (voor -oud- bestuursleden)			
Zijn de beschrijvingen (cursief) duidelijk genoeg (moet de informatie gedetailleerder en/of zijn er meer richtlijnen nodig)?	2		Duidelijk genoeg
Is de statische tekst uitgebreid genoeg (mist er nog informatie of zou er juist minder informatie in hoeven te staan)?	2		Het is voldoende
Missen er onderdelen/onderwerpen?		2	
Zou u bij het gebruiken van het model een voorbeeld willen zien?	1	1	Dat van WBE Beesel-Reuver-Swalmen is nu voorhanden, maar aan de hand van alleen het model lukt het ook.
Zou u meer advies (vanuit de jagersvereniging) in het model willen zien?	1	1	Nee, is voldoende beschikbaar
Zou u het fijn vinden om een model/handleiding te hebben bij het schrijven van een wildbeheerplan?	2		

5 Conclusie

Het antwoord op de hoofdvraag “Hoe kan een wildbeheerplan het faunabeheer door de wildbeheereenheden planmatiger, professioneler en beter onderbouwd maken gezien de grotere verantwoordelijkheid die de WBE’s hebben gekregen en gezien de behoefte aan een professioneel faunabeheer?” is: Het faunabeheer kan planmatiger worden opgepakt door de wildbeheereenheden wanneer zij werken met een professioneel plan dat voldoet aan de volgende kenmerken:

- Er is rekening gehouden met het provinciale beleid
- De huidige situatie van de WBE, doelstellingen, aandachtspunten en maatregelen zijn beschreven
- Er staan naast wettelijke zaken ook relevante niet-wettelijke zaken beschreven
- Het plan zorgt ervoor dat het wildbeheer in de verschillende WBE’s uniform is

Dit wildbeheerplan kan geschreven worden met behulp van een handleiding wildbeheerplan met voorbeeld.

Bij de Jagersvereniging is het idee ontstaan dat een wildbeheerplan een goede oplossing zou kunnen zijn voor het niet-planmatige faunabeheer. Wildbeheerplannen worden echter bijna niet gebruikt en WBE’s weten vaak niet wat een wildbeheerplan precies inhoudt bij gebrek aan voorbeelden. Om ervoor te zorgen dat meer WBE’s een wildbeheerplan gaan schrijven is er besloten een handleiding te maken zodat het schrijven van een wildbeheerplan makkelijker wordt voor de WBE’s. Hiernaast zorgt een handleiding ervoor dat de wildbeheerplannen allemaal relevante informatie bevatten, professioneel en uniform zijn. De handleiding en bijgevoegd voorbeeld kunnen ervoor zorgen dat WBE’s kunnen zien welke informatie ze nog niet hebben waardoor ze deze informatie kunnen aanvullen. Het kan de wildbeheereenheden aanmoedigen om meer te leren over wildbeheer en het wildbeheer in de WBE te verbeteren. Wanneer het wildbeheerplan goed geïmplementeerd wordt kan het de leden enthousiast maken om meer te doen in hun eigen jachtveld.

Wanneer alle WBE’s de handleiding gebruiken om een wildbeheerplan te schrijven zal het wildbeheer planmatiger, professioneler en uniformer verlopen dan nu het geval is. Omdat het schrijven van een wildbeheerplan nog niet verplicht is en er geen wettelijk programma van eisen is opgesteld is het probleem nog niet opgelost. De eerste stap hiernaar toe is echter wel gezet.

6 Discussie

De discussie wordt onderverdeeld in de discussie van de resultaten, de beperkingen van het onderzoek, de aanbevelingen voor vervolgonderzoek en de validiteit van het onderzoek.

6.1 Discussie van de resultaten

Deelvraag 1: Het gewenste resultaat van deelvraag 1 was een tabel waarin alle overeenkomsten en verschillen duidelijk werden. De overeenkomsten zouden in de handleiding verwerkt kunnen worden waarna de verschillen in een bijlage kwamen te staan zodat de WBE de informatie van zijn provincie kon kiezen om dit in het wildbeheerplan te plaatsen. Het bleek dat er te grote verschillen in zaten om dit effectief te kunnen doen. Niet alleen het beleid en de regels per soort verschillen maar ook de diersoorten die in de faunabeheerplannen verwerkt zijn verschillen per provincie. Hiernaast hebben bepaalde provincies aparte faunabeheerplannen per soort, of specifiek voor ganzen of grofwild. Andere provincies hebben één faunabeheerplan voor alle soorten. Hierdoor is een andere manier bedacht om de provinciale verschillen te verwerken en dat is door geen specifieke informatie over de provincies te verwerken in de handleiding, maar het de WBE zelf in te laten vullen door te verwijzen naar het faunabeheerplan van de betreffende provincie. Het resultaat van deze methode in de handleiding is overzichtelijk en makkelijk in gebruik.

Deelvraag 2: Voor het beantwoorden van deelvraag 2 is een interview opgesteld om erachter te komen wie wel of geen wildbeheerplan gebruikt, wat daar de reden van is en welke onderwerpen de WBE's graag in wildbeheerplannen zouden willen zien. Dit interview is echter niet gestuurd omdat volgens medewerkers van de jagersvereniging de leden van de WBE's de vragen niet goed konden beantwoorden omdat het merendeel van de jagers geen ervaring heeft met wildbeheerplannen. Hierdoor is besloten het interview niet rond te laten gaan en de correspondentie alleen te houden met een aantal WBE's waarvan bekend was dat ze wel een wildbeheerplan gebruiken. Dit kwam niet overeen met de verwachting van de auteur dat een groot gedeelte van de WBE's een wildbeheerplan zouden gebruiken.

Deelvraag 3: De lijst met onderwerpen die de basis vormt van de inhoudsopgave is opgesteld door zoveel mogelijk relevante onderwerpen te kiezen vanuit de wensen van de jagersvereniging, informele gesprekken met medewerkers van de jagersvereniging en door te kijken naar andere wild- en faunabeheerplannen. Er is geen beoordelingsmodel gemaakt voor deze programma van eisen omdat de handleiding voor heel Nederland is, en elke WBE andere eisen stelt en lokale verschillen heeft. Er is voor gekozen om een aantal hoofdstukken als optioneel aan te duiden. Deze onderdelen zouden gezien kunnen worden als lager beoordeeld. De hoofdstukken die niet optioneel zijn hebben dan een hogere beoordeling gekregen omdat de informatie in de hoofdstukken voor de wet belangrijk zijn (zoals afschotgegevens, ontheffingen of vrijstellingen) of omdat ze een rode draad vormen in de meeste wild- of faunabeheerplannen.

De uiteindelijke handleiding is door de WBE Beesel-Reuver-Swalmen onder andere als overzichtelijk, mooi en verzorgd beschreven. Toch bleek uit de enquêtes dat er meningsverschillen waren over de relevantie van bepaalde onderdelen. Dit is zoals verwacht, de handleiding is zo breed mogelijk opgezet zodat de lokale verschillen van de WBE's erin verwerkt kunnen worden. De handleiding is volgens de WBE makkelijk in gebruik, duidelijk in beschrijving met alle relevante onderwerpen benoemd. De handleiding is echter maar door één WBE beoordeeld. Deze WBE had al ervaring met wildbeheerplannen waardoor hier de meeste feedback van te verwachten was, echter zou het in de toekomst handig zijn als ook WBE's zonder ervaring met wildbeheerplannen de handleiding zouden kunnen testen. Dit zou andere beoordelingen kunnen opleveren.

Deelvraag 4: Tijdens het schrijven van het voorbeeld wildbeheerplan is ervoor gekozen om zoveel mogelijk de eigen teksten van de WBE te gebruiken, omdat dit ook gebeurt wanneer de WBE zelf de handleiding gebruikt. Dit is verder aangevuld met teksten, vaak letterlijk overgenomen, van de website van de jagersvereniging, het faunabeheerplan Limburg en enkele andere websites. Er is voor gekozen om de voorbeeldteksten letterlijk over te nemen in verband met de tijd die het zou kosten om te herschrijven terwijl het rapport gebruikt wordt als test voor de handleiding en als voorbeeld en het niet bedoeld is om gebruikt te worden als wildbeheerplan. Er is voor gekozen om de beschikbare tijd ergens anders voor te gebruiken. In het voorbeeld is dit benoemd in de inleiding.

Er is voor het toetsen van de handleiding gekozen voor een semigestructureerd interview via de mail. Hier is voor gekozen in verband met de problemen binnen het bestuur van de WBE en er onder andere daardoor geen tijd en plaats gevonden kon worden waar meerdere leden geïnterviewd konden worden. Gezien de locatie van de WBE was het niet haalbaar qua tijd om meerdere keren heen en weer te gaan voor de interviews.

6.2 Samenhang met kader

Tijdens het maken van de handleiding is rekening gehouden met het zogenaamde *rational planning* in combinatie met *disjoined incrementalism*. Dit houdt in dat het plan gebaseerd is op een analyse van de actuele situatie, doelstellingen, aandachtspunten en maatregelen waarbij maatregelen bedacht kunnen worden op basis van het verschil tussen de doelstellingen en de aandachtspunten van de huidige situatie, waarna maatregelen aangepast worden wanneer op basis van ervaringen blijkt dat bepaalde maatregelen wel of niet goed werken. Zo is op basis van theorie en bestaande informatie een plan opgesteld, waarna aanpassingen zijn gemaakt op basis van kennis en ervaringen van verschillende belangengroepen, namelijk de leden van de wildbeheereenheden en de werknemers van de Jagersvereniging.

Het begrip duurzaam wildbeheer komt terug in een groot deel van de handleiding. De handleiding kan zorgen voor een duurzaam wildbeheer doordat trends en verspreidingen overzichtelijk ingezien kunnen worden en doordat de lokale trends vergeleken kunnen worden met de provinciale en landelijke trends. Hierdoor is voor de jagers goed in te schatten hoeveel dieren per soort geschoten kunnen worden wat zorgt voor duurzame populaties. Met de habitat van diersoorten wordt rekening gehouden door, in de handleiding, het belang van biotoopverbetering aan te duiden en hier advies over te geven in de vorm van een verwijzing naar de nieuwe Catalogus biotoopverbetering 2017 van de jagersvereniging. Wanneer habitats verbeteren kunnen populaties duurzamer worden.

In de hoofdvraag wordt gevraagd om een professioneler beheer/plan met een goede onderbouwing. Wanneer gekeken wordt naar de definitie en eigenschappen van professionaliteit valt het volgende te zeggen over de handleiding en de wildbeheerplannen die op basis van de handleiding geschreven gaan worden:

- **Kwaliteit**
  De definitie van kwaliteit die in dit rapport gebruikt is, is ‘het voldoen aan de specificaties’. De handleiding is opgesteld vanuit de wensen van de jagersvereniging en WBE’s. Het voldoet hiermee aan de specificaties. Wanneer een wildbeheerplan geschreven wordt aan de hand van de handleiding voldoet het aan het kenmerk kwaliteit.

- **Normen rondom kwaliteit**
  De normen rondom kwaliteit zijn in het geval van jagers de gedrag- en weidelijkheidsregels. Aan deze regels moeten jagers zich altijd houden.

- **Systematische, planmatige of methodische werkwijze**
  De handleiding zorgt ervoor dat alle WBE's een uniform wildbeheerplan kunnen schrijven en dat al de wildbeheerplannen eenzelfde systematiek en werkwijze hebben. In de handleiding staan verwijzingen naar bestaande modellen, methodes en protocollen die een systematische, planmatige of methodische werkwijze aanmoedigen.

- **Controleerbaarheid**
  Door de handleiding worden de WBE's aangemoedigd om informatie te verzamelen, op te schrijven en te analyseren, maatregelen op te stellen en deze te beargumenteren. Wanneer alle informatie en gemaakte keuzes schriftelijk vastgesteld zijn, zijn deze goed controleerbaar.

- **Kennis**
  In een wildbeheerplan wordt kennis van verschillende personen verzameld en opgeschreven, hierdoor gaat bestaande kennis niet verloren wanneer bijvoorbeeld een bestuur wisselt. Ook staat in de handleiding veel informatie (kennis) over verschillende zaken die relevant zijn voor leden van de WBE's.

- **Repliceerbaarheid**
  Door de aanwezigheid van een handleiding zijn de wildbeheerplannen makkelijk te repliceren.

De wetenschappelijke onderbouwing van keuzes en werkwijzen wordt door middel van de handleiding verhoogd doordat er in de handleiding doorverwezen wordt naar bestaande en onderbouwde telprotocollen, methoden (bijvoorbeeld methode van Haaften), websites of catalogen en door het hanteren van reproduceerbare systematieken.

6.3 Beperkingen onderzoek

Er is gekozen om de WBE Beesel-Reuver-Swalmen als voorbeeld WBE te gebruiken. Deze WBE is gekozen in overleg met de opdrachtgever en regiomanager Ger van Houten. De WBE voldeed aan de gestelde eisen en was welwillend om te helpen bij het onderzoek. Het contact met de WBE is altijd goed geweest, helaas is het bestuur uit elkaar gegaan tijdens de scriptie waardoor soms langer gewacht moest worden op een reactie.

Het interview waarin de handleiding en het voorbeeld beoordeeld werd door de WBE is via de mail gegaan, dit zorgde ervoor dat niet verder gevraagd kon worden naar bepaalde onderwerpen. Hierdoor is de informatie die uit het interview verkregen is minder uitgebreid vergeleken met de informatie van een interview ter plaatse. Hiernaast zijn maar twee reacties binnengekomen op het interview, de reden hierachter is waarschijnlijk omdat het bestuur uit elkaar ging tijdens het onderzoek en hierdoor andere prioriteiten had. Dat er weinig reacties zijn geweest op het interview betekend niet dat het schrijven van het voorbeeld geen nut heeft gehad. Tijdens het schrijven van het voorbeeld zijn namelijk al fouten en verbeterpunten naar voren gekomen in de handleiding die hierdoor aangepast zijn. Ook kan het voorbeeld gebruikt worden door WBE's als extra hulp bij het gebruiken van de handleiding.

6.4 Aanbevelingen vervolgonderzoek

Om te onderzoeken of de WBE's zelf met het handleiding kunnen werken is het verstandig om een aantal WBE's de handleiding te laten testen door ze een wildbeheerplan te laten schrijven aan de hand

van de handleiding. Dit is een goede manier om erachter te komen of er nog onduidelijkheden in het handleiding zitten.

Verder is een onderzoek handig naar de hoeveelheid WBE's die een wildbeheerplan zouden willen schrijven en waarom wel of niet. Met deze informatie zou een manier bedacht kunnen worden om de wildbeheereenheden beter te motiveren. In Vlaanderen is een wildbeheerplan verplicht, er zou gekeken kunnen worden of dit in Nederland een optie zou zijn. Momenteel is de kans klein dat wildbeheereenheden de handleiding gaan gebruiken aangezien jagers vrijwilligers zijn en niet allemaal het belang ervan inzien.

6.5 Validiteit interview

Het semigestructureerde interview die naar de leden van de WBE Beesel-Reuver-Swalmen gestuurd is bij het testen van het voorbeeld wildbeheerplan kan voornamelijk gevalideerd worden door middels van indrukvaliditeit. De validiteit, en hierdoor de feitelijke resultaten van het interview, kunnen niet wetenschappelijk aangetoond worden maar wel beredeneerd. De vragen in het interview zijn gebaseerd op basis van aspecten die de jagersvereniging en jachtaktehouders belangrijk vinden, ze zijn niet gebaseerd op soortgelijk onderzoek. Omdat het niet wetenschappelijk te meten is kan niet met zekerheid gezegd worden of de vragen valide zijn. De antwoorden worden hierdoor niet gebruikt om te generaliseren maar om als aanknopingspunt te gebruiken voor verder onderzoek. Ze geven een indicatie van wat leeft onder de doelgroep.

Er kan wel gemeten worden hoeveel mensen geïnterviewd zijn, voor een kwalitatief interview zijn acht mensen voldoende om valide resultaten te geven, hierna komt geen nieuwe informatie meer binnen. Er zijn 2 resultaten binnengekomen waardoor het aantal mensen niet valide is. Ook hier geldt dat de informatie niet gebruikt kan worden om te generaliseren maar wel om een indicatie te geven.

7 Aanbevelingen opdrachtgever

Een aanbeveling naar de Jagersvereniging is om de WBE's het belang in te laten zien van het gebruik van een wildbeheerplan door middel van voorlichtingen of een artikel in het tijdschrift de Jager.

De WBE's hebben veel informatie nodig voor het schrijven van een wildbeheerplan. Vooral overzichtelijk kaarten maken via Gis zal lastig zijn aangezien veel jagers hier waarschijnlijk geen ervaring mee hebben. Het zou handig zijn als er een database is van alle WBE's met de belangrijkste kaarten en tabellen, zodat zij dit op kunnen vragen bij de jagersvereniging. Het maken van zo'n database zou een interessante stage kunnen zijn voor een student die met GIS of computerprogramma's werkt.

Verder is uit het interview naar voren gekomen dat er vraag is naar voorlichtingen over communicatie met het publiek. De Jagersvereniging zou een communicatievoorlichting aan kunnen bieden.

Bibliografie

Beesel-Reuver-Swalmen, B. W. (2017, Mei 15). (N. Mussert, Interviewer)

Berg, B. v. (2009). *Net het echte leven. Belangen, macht en illusies in professionele teams.* Leiden: Sidestone press.

Bij12. (2017, Februari 9). *Nieuwe wet natuurbescherming in werking*. Opgehaald van Bij12 - Werkt voor provincies: http://www.bij12.nl/bij12units/faunafonds/nieuws/nieuwe-wet-natuurbescherming-in-werking/

Bordewijk, P. (2017, februari 13). *Biotoopbeheer- en verbetering*. Opgehaald van WBE-Delfland: http://www.wbe-delfland.nl/biotoopverbetering.php

Casaer, J., & Baert, P. (2007). *Principes, Criteria en Indicatoren in het kader van een duurzaam wildbeheer, een participatieve benadering.* Geraardsbergen: Instituut voor natuur- en bosonderzoek.

Celestin-Westreich, S. &. (2008). *Observeren en rapporteren.* Amsterdam: Person education benelux BV.

Dahl, R., & Lindblom, C. (1953). *Politics, Economics and Welfare.* New york: Harper and Brothers.

Davidoff, P. (1965). *Advocacy and Pluralism in Planning.* The City Reader.

Faludi, A. (1987). *Environmental-centre view of planning.* Oxford: Pergamon press.

Faunabeheereenheden Nederland. (2017, januari 31). *Algemeen*. Opgehaald van Faunabeheereenheden Nederland: https://www.faunabeheereenheid.nl/OVER-ONS/Algemeen

Faunabeheereenheid Gelderland. (2017, januari 31). *Algemeen*. Opgehaald van Faunabeheereenheid Gelderland: https://www.faunabeheereenheid.nl/gelderland/FBE-INFORMATIE/Faunabeheerplan

Forester, J. (1989). *Planning in the face of power.* University of california press.

Graaf, R. d. (2005). *Strategic Urban Planning; Industrial area development in The Netherlands, to direct or to interact.* Enschede.

Heezius, S. (2017, maart 13). (N. Mussert, Interviewer)

Hudson, B. (1979). Comparison of Current Planning Theories: Counterparts and Contradictions. *Journal of the American Planning Association*, 387-398.

Jagersvereniging. (2016, November 8). *Persbericht: Grutto in 2026 op het punt van uitsterven als effect roofdieren wordt genegeerd*. Opgehaald van Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging: https://www.jagersvereniging.nl/grutto-in-2026-op-het-punt-van-uitsterven-als-effect-roofdieren-wordt-genegeerd/

Jagersvereniging. (2017, januari 31). *Wat is een wildbeheereenheid (WBE)?* Opgehaald van Nederlandse Jagersvereniging: https://www.jagersvereniging.nl/vragen/wat-is-een-wildbeheereenheid-wbe/

Keller, H. (1999). *Wil de echte professional opstaan?* Opgeroepen op mei 23, 2017, van http://www.intrakt.nl/Intrakt/docs/Professionaliteit,_artikel_informatie.pdf

Knol, W. (2017). (N. Mussert, Interviewer)

Lanters, R., Kruft, A., & Hoon, C. (2013). *Motivatie voor schadebestrijding, een onderzoek naar de motivatie van jagers en grondgebruikers voor beheer en schadebestrijding.* Faunafonds.

Larson, M. (1979). *The rise of professionalism: A sociological analysis.* Berkley: University of california press.

Lindblom, C. (1959). The Science of Muddling Through. *Public Administration Review*(19).

Melman, D., Kleijn, D., & Voslamber, B. (2011). Ganzen: Geliefd maar met mate. *Vakblad Natuur Bos Landschap, 8*, 14 - 17. Opgeroepen op februari 9, 2017

MJPO. (2010, juli 5). *Jaarlijks 5.500 verkeersongevallen met grofwild*. Opgehaald van MJPO: http://www.mjpo.nl/nieuws-publicaties/141/jaarlijks-5-500-verkeersongevallen-met-grofwild.html

Mussert, N. (2017). *Handleiding wildbeheerplan.* Amersfoort: Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging.

Mussert, N. (2017). *Voorbeeld wildbeheerplan - WBE Beesel-Reuver-Swalmen.* Amersfoort: Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging.

Niewold, P. (2017, maart 20). (N. Mussert, Interviewer)

NOJG. (2017, januari 31). *Provinciale bevoegdheden v.w.b. faunabeheer en faunaschade in wet Natuurbescherming*. Opgehaald van Nederlandse organisatie voor jacht en grondbeheer: http://www.nojg.nl/regels-ter-bescherming-van-de-natuur-wet-natuurbescherming-sept-2015/provinciale-bevoegdheden-v-w-b-faunabeheer-en-faunaschade-in-wet-natuurbescherming

Overheid. (2000, november 28). *Besluit vrijsteling beschermde dier- en plantensoorten*. Opgehaald van Overheid: http://wetten.overheid.nl/BWBR0011853/2015-12-03

Rijksoverheid. (2017, januari 01). *Nieuwe Natuurwet*. Opgehaald van Rijksoverheid: https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/inhoud/nieuwe-natuurwet

Sjoerdsma, B. (2016, Augustus). *De CIZ-professional in beeld - een onderzoek naar de professionaliteit van CIZ-professionals en de belemmeringen die zij ervaren in hun werk.* Radboud universiteit.

Slagter, M. (2004). *De gepassioneerde professional.* Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.

van Dale. (z.j.). *betekenis professioneel*. Opgeroepen op mei 23, 2017, van van Dale: http://www.vandale.nl/opzoeken?pattern=professioneel&lang=nn

(1992). *Verdrag inzake biologische diversiteit.* Rio de Janeiro.

WBE West-Twente. (2017, februari 13). *Faunaschade*. Opgehaald van WBE West-Twente: http://www.wbewest-twente.nl/faunaschade.php

Bijlage 1 Feedback inhoudsopgave

Aanpassingen/tips

Over de duiding tel- en afschotcijfers: Geef alleen de criteria.

Bestemmingsplan: De meeste WBE's weten weinig van bestemmingsplannen af, het is handiger en beter te begrijpen voor de leden van de WBE's als er in het wildbeheerplan een beschrijving komt van wat de stappen zijn om een hoogzit neer te kunnen zetten zonder al te veel op bestemmingsplannen in te gaan.

Over het ruimtelijk beleid: Er moet een koppeling gemaakt worden tussen de provincie, het schrijven van een nieuwe natuurvisie na de implementatie van de Wet natuurbescherming, het maken van een nieuw faunabeheerplan en uiteindelijk het beleid van de WBE die afgeleid is van het faunabeheerplan.

Ganzenfoerageergebieden: Er zijn momenteel veel verschillende termen voor ganzenfoerageergebied zoals ganzenrustgebied en ganzengedooggebied. De verschillende termen moeten genoemd en uitgelegd worden.

Toevoegingen

Statuten en reglementen van de WBE

Overbodige onderdelen

Ecologische hoofdstructuur/Natuurnetwerk Nederland(EHS/NNN). De EHS/NNN heeft namelijk geen consequenties voor jagers.

Feedback van Sjef Heezius, regiomanager Flevoland en afdeling juridische zaken, op voorlopige inhoudsopgave handleiding wildbeheerplan

Aanpassingen/tips

Houdt het model zo kort mogelijk, wanneer hij te lang is zullen WBE's het rapport waarschijnlijk niet willen gebruiken. Vooral de informatie bij de beschrijving en analyse hoeft niet te lang omdat veel informatie al te vinden is op de FRS. Er kan bijvoorbeeld wel verwezen worden naar de FRS voor meer informatie.

Maak een basis WBE-plan met verplichte onderdelen, waarbij gekozen kan worden voor extra onderdelen.

Het onderdeel 'doelstellingen' is heel belangrijk, dat mag duidelijker worden.

Feedback van Paulien Niewold, regiomanager Drenthe en Groningen, op voorlopige inhoudsopgave handleiding wildbeheerplan

nederlandse

Jagers vereniging